

1941—1945 сс. Аҗа дойду Улуу сэриитигэр советскай норуот КЫАЙЫТЫН БЫРААҤЫННЫГЫНАН!

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһун!

САНА ОЛОХ

ХАБЫЛАТ

1931 СЫЛ АЛТЫННЫЙ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҤЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОНУОННААҤЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 56—57
(6973—6974)

1990 сыл. Үлэс мыйы 9 күнэ.
СЭРЭДЭ

Сыаната
3 харчы

ССКП XXVIII съездин көрсө

БИИРГЭ ТҮМСҮҮ КЫАЙЫАҤА

Муус устар 27 күнүгэр 11 №-дээх партиянай уоктурууска ССКП XXVIII съездин делегата кан-дидаттар ортолоругар партия Чуралчытааҥы райко-мун бастаагы секретара Геннадий Михайлович Сы-солатин регистрацияланна.

Онон сибээстэн журналистар киини кытта ба-скалалар сырыттылар.

Ыйытты. Партия өлө-дөр бу ураты уустук кэм-нэ ыһааһылар съездин көр-сө Киин Комитет төрүт докумуоннар бырааһыкта-рын киин дүүһүгэ таһаар-да. Олор тустарынан итиннэ үскээбит быһаа-нан-майгынан сибээстэн бэйэ-санааларын бил-тиннэрэргэр көрдөһөбүт.

Эппэт. Платформа, Ус-таал бэрэһиэктэрин уон-на альтернативнай доку-муоннары илдьирттиһин кыһа кэсэһинээ кубулуй-бута саамай соптоох. Бу кэсэһиннэр — бүтөһүн-тээх буолбатахтар. Бэйэ-санаабар, партия Киин Ко-митетин бырайыактара төрүт докумуоннарынан буолуохтарын соптоохтор. Ол эрэри, холобур, Плат-форма теоретическай, ор-дун философскай, идеоло-гическай өртүнэ төрүт-тэһиннэрэ сэттэ суох.

Этэллэрин курдук, партия-быт, бинни, коммунистар идеалы суох буолуһуот-тоҕа. Дьининэн, идеал-наада.

Ыйытты. Коммунистическай идеал дуо?

Эппэт. Адыс динигээ-бэик турпун, киин өйүн даһын иһини баар, пер-спективада партия иде-алын быһымынан соци-альной сирдээх буолуу-ну ситиһини туруоруох-ха сөп этэ. Онуоха, бил-лэн турар, марксизм-ле-нинизм үрөһүгэр тирэҥ-риллиэхтээх.

Ыйытты. Альтернатив-най иһин платформалары ыһымат буоллабыт?

Эппэт. Быһа-бааччы ыйыттыма эмэ онуук эппэт эрэйиллэр буолла-дына манын. Ити иһин докумуону хара аанттан-кыһа тибин наада дэи-этиллибэт. Холобур, мар-ксистекай платформада ки-ин итэриэтиргинэ ады-аада суох. Ол эрэри ий-и платформада партия идеалы үлэтигэр-хамна-һыгар туруутах көмөһүн-дэ бэрэллэбэтэ өтө көстөр.

Ыйытты. Билигин идеалы-иһэр үлэни хай-тынан экономическай, со-циальнай кэснэллэх сү-рүнүүр программалары оторуу суолун тутууу соптоох. Холобур, 2000 сылга дээрэ сайдыы про-граммаларын көрүлүн отторторут партиянай та-рихтэлэр сөлкө дьаһаны-лар дин саныымын. Атын өртүнэ тыа хаһаайысты-батыгар производствонь арендаһы, кооперативта-ры, бааһынай хаһаайысты-баларын, о. д. а. олохтоо-һуку пропагандалаан та-рихтэи буолуон сөп.

Иккиннэ. тэрэһин үлэни партия бэйэтин кадрдарын көнүө ыһтар практиката чөлүлүөхтээх. көнүөхтээх. Хайа баарар үлэ уһаастагар туруорул-лубут коммунист пар-тиянай ыйыткы баар буол-лабыта сатаһар. Кадрь үөрэткн, итин, аттаран туруоруу партия тарыйар үлэтин биһр тутуах боп-луруоһун быһымынан хаалыахтаах.

Усһунэн. идеалы үлэ-ни саһааттымы партияны бөдөрөгүтү быһымынан көрүлүөхтээх. Маасты-быт, ладыр буолбут урукку ыһааһыгарыттан аһаастаһар сорук-таахпыт. Ити чөпчөһүгэ суох сорук. Мин санаа-бар, сүүрүн болломто биһр динтээн үлэһэ ууруллуон наада. Партия идеялара хас биһр дин дьэ көрсөт-кэ киһилэрин хааччы-рыахтаахпыт. Урукку кур-дук, дьону мунууунан үлүһүйүү сыһа. Билигин да дьаһаһы тарыйа сатаа-һын олус маастаһа.

Ыйытты. Геннадий Ми-хайлович, ан обком ту-һааннаах пленумтар бы-һыл национальнай поли-тика боптуруостарыгар этингин ордук тыа сирин дьонно биһирээбиттэ бил-лэр. Тоҕо онукутуй?

Эппэт. Мия бүгүн да-даны сүннүүн төрүт-уус олохтоох кэһиллэһиэ оло-рон тыа оройуоннара эко-номикка, ордук чорботон социальнай олох-дьаһах өртүнэ хаалылар на-циональнай өйгөнөр дьин-иниһиниһин биһирээтэ-бин. Кэһи уонна олох-тоох кэһиллэһиэ иккн ардыларыгар усулуобуйа-сыра суох уратылаһын тыа түргэн тэтиһинэн су-рунуулаахтык туоратым-политикатыгар ыһан

үлэһиэхтээхпит. Ула-рыта тутуу дьон өйүн-са-патын уһугуннарыт би-линги кэмнэгэр уруккулу-дьаһанан олоруу нацио-нальнай атаһаһымылары-смырхатаран атын а-далыта суоҕа.

Ыйытты. Тыа оройуон-нарын социальнай өртү-нэ сайыннарыта туох санаалардааххыныт?

Эппэт. Ити туһуна-бүтүн элбэхтик этиллэр. Холобур, региональ-най хаһаайыстыбанын аһаһи, союзнай республика ста-туһа, о. д. а. хайаан да-даны наадалар. Сирбит бааһын бас билбэт буол-лаһытына, сайдыы туһу-нан кэсэһин кураһах-дойдоххо кубулуйара ой-дөнөр. Билигин курдук-промышленностан ааттаһа-эра олоруу ханан даһаһы-табыллыбэт. Сирбитин-уоппутун бэйэбит бас би-ляһиэхтээхпит. Таарыччн адыһааһа, сир туһунай Сокуон автономияра толо-ру бырааһы биһрбэт кур-дук ыһыллына.

Ыйытты. Лена илин эгиринээри оройуоннар сайдыыларыгар сыйыһаран ханан дьаһаллары ыһааһа сөп этэ дин са-ныгыт?

Эппэт. Оттон сий атын-тыа оройуоннарыгар кур-дук, бу зонада хаалыһа-улахан. Ордун уу пробле-мата сыһырыһаһан иһэр. Бу өртүнэ көрөр буол-лаһа, Амма уутун бы-рахтарын бырайыага тох-тотуллар. Сир аһыһаары уонна өт үрэхтэр киллэ-рэр уулары туһаныһа куусиэ үлэһиэхтээхпит.

Сыал-нис тутуутун баста-кы күөннэ илдэ сы-дыахтаахпыт. Тутуу куускэ барыахтаах. Ол-ининтэн Аллараа Бэ-тээххэ дьини тутуу ком-бината үлэһэ киллэри-лээхтээх. Маасты бары-на. Онон таас тутууну та-һыһан оттука, атын наа-дада электростанция уонна саһы туһаныһа куускэ туруорсарбыт сөп-этэ. Өрүс уһуор таа, ик-кис электродинам таһы-тахтарына табыллар. Эп-итим курдук, итиннээх барыһтар промышлен-ностан, иһиниһимт убу ту-мо тардыллыахтаах. Ол-буолуо этэ тыа сиртэр, саһа дьонутар дьин сир-тэһин утары эргиллн-дэи.

Саада сэрингэ өлбүттэр, тыһаа аһаһа тыһаа-һыһан олохтон барыт-тар кэһиһтэрин чуумпу-руу мунуутатынан чыс-тээтэ. Ол кэһинтэн ие-сүрэхтэн иһиһ кэһиһин буолла.

Кирилл Михайлович саһааһаарыт киһинэн Катакинов 1942 сыллаах-буолар. Барыһы бары-да Кэбээһинэ «Чаачыһы» мындырдаһан толкуйдуур, колхоһу кытта хоту баһык үлэһин-хамнаһы үмүрү ту-булдулар барыта. Маниа-тар эрчимнээх, дьону-сэр-бигр сым устата олох ба-һы маһаһтарын уһуһан булар эдэр киһини кол-туран үлэһэбитэ, 1943 хоһтааһтар хонуу биһгэ-сыллааһа алтынны ый-дыһириннэ талбыттара.

Кирилл Михайлович Кэргэһинин Елена Ни-кифоромалыһан алта ор-ну төрөтөн, иһтэн киһи-хара оһордулар. Билигин оһолоро араас суол ил-дээх үлэһиттэр. Кирилл Михайловичтаах 14 сна-иһтэһтэр, толору дьоллоох оһолуһан оһолорлор.

Кыайы 45 сыһын эби-лейһ советскай норуот-оро көтөдүлүн бэһиһтир. Билин бүтүннү олохлу-тун көмүскэһит аһа кө-луон дьоннор ортолору-гар К. М. Катакинов эмнэ-баар.

Симмонна: К. М. Ката-кинов сириннэ кытта Т. Кардашевскай фотота.

УРДУК СЫАНАБЫЛ

Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Ыйааһынан республика норуотун хаһаайыстыбатын, культуран сайдыыларыгар өр сыллаах айымньы-лаах үлэһирин, эдэр көлүөнэни иһингэ активнай кыттыыларын иһин 1941—1945 сс. Аҗа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарыгар бочуоттаах аат-тар иһаһиһиһилэр уонна Саха АССР Верховнай Советин Президиумун Бочуотунай грамоталара тут-тарыллыһылар. Ол иһигэр билин оройуонмуттан уонна биһр дойдулаахтарытыттын:

«Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ»

Васильев Дмитрий Акимович
Макаров Василий Алексеевич П-ка
Ноговицын Степан Николаевич
Ноговицын Тимофей Степанович

«Саха АССР культуран үтүөлээх үлэһитэ»
Ефимов Гаврил Дмитриевич

Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамотатынан наһараадалаһыһылар

Адамов Агафий Иппокентьевич
Дюдорев Иван Николаевич
Ефимов Михаил Прокопьевич
Решетников Василий Прокопьевич
Флегонтов Семен Дмитриевич
Шеломов Николай Васильевич

КЫАЙЫ САЛЛААТТАРЫГАР НОРҮӨН-НОРГУЙЭБИТ

МОСКВА. (ССТА). Үлэс мыйы 7 күнүгэр Кремльгэ сэрин уонна үлэ-ветераннарын, ССРС Сэ-биллэһиллээх Күүстэрин

уонна иһаһааг представитель-лэрин кытары көрсүһүү буолла. Көрсүһүүнү М. С. Горбачев аһа. ССРС Пре-зидеһа Советскай Союз

Геройдарын Албан Аат-ордон толору кавалерла-рын, бары мустубут дьон-ну Кыайы бырааһыһын-гыһан эһэрдэлээтэ.

Саада сэрингэ өлбүттэр, тыһаа аһаһа тыһаа-һыһан олохтон барыт-тар кэһиһтэрин чуумпу-руу мунуутатынан чыс-тээтэ. Ол кэһинтэн ие-сүрэхтэн иһиһ кэһиһин буолла.

Александр НИКОЛАЕВ

СЭРИНИ УТАРЫК!

Сэрин дин — нэдээннээх мар этин,
Сэрини утары тал этин!
Сэрин баар — ухукупун-кырымын
Мүлтүпүт. Кинини кырымын.

Кини сопсуй сэринтэн мтыадын,
Быраатын — кинини мтыадын.
Кини сопсуй олүүгэ барыадын,
Олохун ол онко барыадын.

Аныаан кэтээр сытар баай,
Атомнай бомбадын бобо баай!
Өлүүгэ наадыбат сир үрдүн
Өрүүтүн айзээх тал үрдүн.

ӨЛБӨӨДҮЙБЭТ ӨЙДӨБҮННЬҮК

Бүгүн Кыааны 45 сылын бэлэттибит. Олор эдөр тымынаах хаалар туһугар ыстаал тириини кырыбастык, кутаа уотунан далысыт ол кэмнэтиктэн үйэ агарын эрэ кылыбат бырымаа ааһа оууста. Советскай саллаат ардаа фишини, илин самурайы умса уурбут хорсун быһыыга үйэтэргэ умналуубат. Ити үөрүүнээх күнү көтөһөн хас сүрөх долгуйбатай, араас ара санаа аламматардай, истини мөһүн этилдибэтэрэи! Билигин советскай саллаат сырдык мөрсүөнү үрдүн сирдэр ахсын кылбайа көстөр, өлбөөдүйбөт өйдөбүннүк буолан үйэлэри өтөрү көрөр.

Тулар автоматны ыта тутан,
Тулар саабылатын өрө ууһан,
Тулар сибиһин дьөрбөтүн ыта тутан,
Тулар талтылар доторун умнубаттык уураан.
Ол кэмнэргэ тоң маһы тосту тардар, ирэнэх сирин ийини тэпсөр эчимнээх эдэр дьон этибит. Хааннаах фашистар, харсаат самурайдар илбидирбит ыстымыктарын утары карсыбыһыт, даахтаах буулдууларын бөтүнөрбүһүт, өлөрөр-өһөрөр сидьини былааннарын бултуруппуну. Ол кыааны норуот номоһунан буолла. Кыааныт буюулар ааттарыгар пааматынныктар тутулаалар. Кинилэр ваттарыт үйэ-саа тухары үйэтитин биһини ытык көспүт. Эдэр олохторун тохун уурбут хорсун-хоодуот буюуларыннан үүнэр көлүөнэ кини тутуора, кинилэр ытык көрүстөрүн үйэттибэтэ.

Биһир онук пааматыннык Бахыт Наттабий сайылык хоту өртүгэр Кураанах Эбэ булгуннааар ыраахтан дөндөһөн көстөр. Онно Бахыт уонна Алаһар нэллээхтэригэр сэрингэ серойдуу өлбүт. 81 буюун араспаанналар, ааттара, арадары ааттара толору түөрү кырыллыах лоскут мастарынан буу-куба онгоруон бетонна баттары батынан суруллубуттар. Олортоон билигин тымынаах 8 эрэ фронтоник хаалла. Билигин сэрингэ кыттымын ылыт дьоннору чуолкайдааһыннан дьарыктары ыччат суох. Онно көрүстүк көтүөткө кинилэр тустарынан көп-сипи турааччынан бу пааматыннык буолуога.

Амсада Лаврентий Лаврентьевич Александров үс иһиликкэ эки бөртөхөй пааматынныктары онгорттор. Ити курдук оройуоннар ахсын бөртөхөй иһиликтөрдөр баалара көрүстөнүн эрэ сөп.

Холбоор, «Саха оҕото дьоллоох, таһара баайдаах. Биһир сымыыт ханна сыйыбатай? Дьоллоох дойдун иһин, көгүл иһин биһир хааннаа хаан баарын тухары охсубуһу!» диир немецкэй блоккоттан огостуммут дивингтер суруйбут тылын Василий Сергеевич Лытнин чинэстээхтик толорон 12 сыл учууталлыта, 20-ч сыл колхозко, совхозко салайар дуһуастарга үтүө суобастаахтык үлэлээтэ. Билигин сэрин бастагы группалаах инбалиннэ, Якутскайга олоһор. Кини билигин биһир дойдулаахтарын ааттарыт үйэттигинэн дьарыктанар. Онно албуттар кинилэригэр ытык иһин чинэстээхтик төлөһөр. Бахыт уонна Алаһар нэллээхтэригэр Ада дойдуну көмүскүү сэрингэ кыттымын ылыт дьоннору барыларын биографияларын суруйан кыраайы үрөтөр оройуоннаах музейга туттарда. Билигин ол буюулар көрдөрбүт хорсун быһыыларын чуолкайдаар, оһуоха элбэх маһарыаалы хомуйсар. Кини оройуонна «Өйдөбүннүк» кинигэ оһоһулуутугар улахан көмөнү онордо.

Ада дойдуну көмүскүү Улуу сэрин кыттылаахтарын ааттарыт өлбөт-сүппэт гына үйэтитингэ бары бүтүүн кыттыах тустаахтык, Хас оройуон, иһиликкэ ахсын өйдөбүннүк пааматынныктары үйэлээхтик тутууга сүрүн бөлөһүтө ууруохха уонна олорго сэрингэ кыттыбыт бары буюулар ааттара олорту кинилэригэр ситиһиэххэ наада.

Г. ЕФИМОВ,

ветераннар республикатаады советтарын пааматынныкка көмөһөһүтүн председатели.

ОЛОҔУ ОЛОҔУУ

Алаһы туорааныт буолбатах диир норуот өлүн хоһоонун биһиги биһир дойдулаахтык Петр Михайлович Соловьев сөбүлээн туттар. Онто баһыттын туһугар оруннаах.

Чурапчы Ачаадыгыгар төрөөбүт-үсүкүбүт үс бырааттын Соловьевтар, айзэлэрэ эрдэ өлөн, арадарын бырааттарыгар иһитиллибэтэрэ. Кинилэртөн улаханнара — Петр. Эдэр дьон олох суолугар тахсар көмүскө тийбэч кэлбиктэ. Убайдар Чурапчыга үөрэнн сэттэ кылаас үөрэхтэммитэ. Билигин-көрүүтүн салгыы Якутскайга рабфакка үөрэнэ киирбитэ. Ити 1936 сыллаахха этэ. Онтон салгыы Якутскайдаагы педагогическай институтка үөрэнэр баа сааалаага.

1939 сыл үүмүтэ, Петр Соловьев, рабфак үтүс курсун студеныт, ити сыл күһүнүгэр Якутскайдаагы байыаннай оҕуула курсыннан ылытытара. Ити курдук саадалаахтык граждандар олохтон, байыаннай дьисциплиннэргэ көһүтэ. Манна олох чыгача атын айгыра кинини күүтэрэ. Тэһа сирин оҕото интернациональнай састаабытх коллестивнык бодоруспута. Курсаннар ортолоругар мууучалар, гитардар, буряттар, украинецтар, онтон да атын омуктар предстанталар баалара.

Мантан салгыы эдэр иһин олоһор туха уларыдылар киирбиттэрэи? 1940 сыл. Балтаны иһин бүтүүтүгэр Якутскайдаагы байыаннай оҕуула үөрөнөн бүтүрбүт младшай командирдары Иркутскайдаагы байыаннай комиссариатка ытыр туһунан бирнээх кэлбит. Ити күһүн кинилэр Чингискай уобаласка баар 65-е оһуобай стрелковай полкага подразделениелар командирдарынан аналлыктара. Саха сириттэн кэлбит командирдар салааттары үөрэттигэ дьоруудаахтарыт көрдөрбүтэрэ. Ону көмүскүүчү очотоогу көмүгэ биһирбүт сорох докумуннара дараа көрүстүлүлэр.

Мантан салгыы эдэр иһин олоһор туха уларыдылар киирбиттэрэи? 1940 сыл. Балтаны иһин бүтүүтүгэр Якутскайдаагы байыаннай оҕуула үөрөнөн бүтүрбүт младшай командирдары Иркутскайдаагы байыаннай комиссариатка ытыр туһунан бирнээх кэлбит. Ити күһүн кинилэр Чингискай уобаласка баар 65-е оһуобай стрелковай полкага подразделениелар командирдарынан аналлыктара. Саха сириттэн кэлбит командирдар салааттары үөрэттигэ дьоруудаахтарыт көрдөрбүтэрэ. Ону көмүскүүчү очотоогу көмүгэ биһирбүт сорох докумуннара дараа көрүстүлүлэр.

Кини сулууспалаабыт стрелковай дивизията Брянскай фронт сэриннэригэр састаабыгар киирэрэ. Фронт сэриннэргэ Тульскай уобаласка сирин-уотун босхолуур туһугар кырыллылар. Петр Михайлович дивизия стрелковай взводун командирынан аһанан бастагы бойбуой сурахтэһитин Тульскай

Бырааттарын, дофотторун оннуугар

Петр Михайлович 1941 сыл саңатыгар младшай лейтенаннары үрөтөр оҕуулаах үөрэххэ кытырыллыбыта. Дьигэр, бу курс этэ. Байыаннай билигин чингэтар аналлаага. Манна иһин атты мй көрүгэ үөрөмүтэ. Хааннаах фашистскай сэрингэр советскай дьону өлөрөн-өһөрөн эрэллэрин абара-сатар байыаннай кадрдары иһити курдук ураты этилтиһиһтээх үлэ күүтэрин өйдөбүтэ. Кини курсу бүтүрбүт, дивизиянай станцияга баар байыаннай чаастартан биһирдэстэргэр взвод командирынан аһаммыта.

— 1943 сыл үүмүтэ, Кулун тутар мыйа, күнүн чопчу бу диир өйдөбүннүт, биһир дьолонго араас байыаннай авансалаах 500-тин тахса советскай офицердары түмөн, фронтка ыһпыгытара. Ийһан ордуу көмүгэ тыһир суолунан айһаннаа Москвага тийбиппид. Онно биһигини байыаннай чаастарга үлэлэри ыһалаабытара — дьир ветеран.

Кини сулууспалаабыт стрелковай дивизията Брянскай фронт сэриннэригэр састаабыгар киирэрэ. Фронт сэриннэргэ Тульскай уобаласка сирин-уотун босхолуур туһугар кырыллылар. Петр Михайлович дивизия стрелковай взводун командирынан аһанан бастагы бойбуой сурахтэһитин Тульскай

уобалаһы босхолууһунга ылыбыта. Куотун эрэр өстөбү тылах баттаһа кини киирбиттэрэ уонна Орловскай уобаласка сирин-уотун босхолуур туһугар күүстээх охсуулары өстөххө онгортуттара.

— Иһин өртүтүн олус иһитиһтээх, техникага, киннээх элбэх сүтүктээх кыргыһылар буолулаабыттара. Олүү-сүтүү бойбуой дофоттортон көрөн туран матыы алдырхаһын көрүбүһүт. Аба-сатта улахан этэ. 1943 сыл атырдыах мыйы 1 күнүттэн Ада дойдуну Улуу сэринин историктары киирбит Курсккай тоҕойдоор кыргыһыт сараламмыта. Билигин дивизияныт Орловскай туһайыһыттан иһин киирбитэ. — кырыдыах саллаат бойбуой сырылларыт саадалаахтын ити курдук көпөнөр.

Атырдыах мыйы 5 күнүгэр советскай сэринлэр Орел куораты босхолубуттара. Онно хорсун быһыыны көрдөрбүтүн иһин, офицер Соловьев Ада дойдуну сэринин II степеннээх орденныан наҕараадаламмыта. Советскай сэринлэр иһин киирбиттэрэ тэһийдэр-тэһийэн иститэ. Орловскай уобаласка өстөхтээх аҕадыттын босхолуммута.

Иһиттэн салгыы Белоруссияны босхолууһунга ырааханлык бааһырытга, Маннай утаа Тула, онтон кэллэн Ульяновскай куо-

раттар госпиталларыгар аһтэммитэ. Кини иһинэн сэриннэһэн бүһүтэ. Иһинэ группалаах сэрини иһилиннэ буолан госпиталтан тахсыбыта.

Чурапчыны 1944 сыл бүтүүтүгэр булутта. Суох, бу да сырыһыт байыаннай үөрэхтэһин үлэһэ кинини ыһыттыбатаага. Сэрини бара турара, Армияга байыаннай кадрдар үһнүбэттэрэ. Онно сибээстээн оройуон аһалтата Особиаһым оройуоннаагы тарилтэтин председателинн үлэһэ туруоруллубута. Ити үлэһэ бизе сытлаах сиратын-сылбатын биһирбүтэ.

Фронтоник олохун доторо Татьяна Алексеевнанын алта оһону төрөтөн атахтарыгар туруордулар. Олортоон түөртүгэр үрдүк, иһилиннэ орто үөрэхтэһэн үлэһи-хамсыт сылдылар. Кырыдыаастар билигин 18 сыһаннахтэр.

— Кинилэр үтүө аһа суох хаалларбат туһугар сүбүт иһтэбит. Сайыт көлөрө чуганаата. Отору араас оройуоннартан сирин-уотун кутулаа туһуохтэро буоллаа. — дьир Татьяна Алексеевна.

Петр Михайлович түс бэйэтэ дьоллоох олоху олордо. Ол эрэри кини дууһатын биһир суол ыар санаа күһтүүн аалар. Биһиргэ төрөөбүт быһааттара Федор уонна Николай Соловьевтар нүөгэйэр күһнэлэрт сылдылар фронтка кытырыллыбыттара. Сырдан тыһынара сэрини толооһугар быһыттыта. Убай кини барт өр көмүстэ кинилэр ханна сэрийдэһиттэрин билиһиктэ сылдыбыта. Үгүс ирдэһин, суруйсуу көмүһтэн Федор көмүлүбүт сирин көмүһүнэ. Кыра быраата Николай көмүс уһуога хайа сир буоругар хаалбытын билээри ирдэһэр да, күн бүгүнүгэр дьэри була иһик.

— Тоһуоһом, сэрин охсууһа ити курдук аһанараан биһирбүт, сырдан бэйиһи иһинээ хаалларар. Ол бырааттарым эрэ мунууһтар буолуохтара дуо. 1939 сыллаахха Якутскайдаагы байыаннай оҕуулаһы биһиргэ үөрөнөн бүтүрбүт дофотторун сэрин ханнаа фронттарыгар охтубуттарыт билиһиктэ баҕарабын... — ветеран ити курдук этэр.

Ада дойдуну Улуу сэринин I уонна II степеннээх орденнарын, элбэх бойбуой медаллар наалардара, сэрини уотун ортотунан аһан тыһынаах өртүт лейтенант Петр Михайлович Соловьев олорор үөрүүнү дараһыт, хомолтоһу дараһы көрүмэхтэһит кини. Кини дофотторун бырааттарын бойбуой суолларыт салтыт ирдэһэр, ону бэйэти ытык иһилиннэ аалар.

Саман ТУМАТ.

Снимок: П. М. Соловьев.

Хаһыат саһарбыт страницаларыттан

һарбыт страницаларыт көмөлөрүнэн одон-додон көпсүргэ саһанньым. Нэллээхтэн Ада дойдуну көмүскүү сэрингэ 101 кини ыгырыллыбыт, олортоон 44-тарын көмүс уһуохтара кыргыһыт толооһугар хаалбыт. Онно куһаҕан суоллаахтык оройуон саамай уһун иһ-

илиһинн үс көлхөүгэр кырыдыаастар, ону сөргү олоһуохтар хаалбыттара. Кинилэр эт иһилиннэнн оттоон-маһаан сир суһуу ас иһтэн, бурдук иһан, государство сааһаһан тоһолорон олорбуттара. Тэһа дараһы сүт сыллар маһа, иһилиннэр, дьоруудулаах

үлэлэриннэ историктээхтэра.

«Социализм суола» хаһыат 1942 сыл мыйы иһин 21 күнүгэрнэ нүмүһүгэр «Саха АССР 10 сыла» көлхөкө састаах хотуу үлэлэртэ, онно көлхөкөһу, таһа Федора Попова уонна Елена Попова күһнэ 1,3 гектары хорутан быһааннарын 200, оттон көмүс. Моһа Ильякович Собакин сорудалын 150 бырыһын толорбуттара суруллубут.

Уһун көмүс састааһа-

быт кураантан иһилиннар Аһаа эһэлэрэ хас да сыл хаалаһаабаһа, үтүө норуоту көрүсүбүтэрэ. Онно очотооһу көлхөкө салааһаһытара, айылыа бэйэ-та «мичик» гынарын көтөһүһа, өрүү быһытлаа көрүгө саһаммыттара. Ол эрэри онно буор үлэһа үккэ кинилэригэр олортуулар. Онно оройуон салаататыттан көмөлөһөлөртүгэр көрдөспүттэра. Быһытты тутууну райсокет исполкома 1942 сыл кулун тутар 12 күнү- (Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

● Амһаны тыһыт хаалбыт кырыдыаастар, дьахталлар, оһолор быһыттыабыттара.
● Маһыла буолуу үүнэрээччилэрэ Союзка бастаабыттара.
● Ол аһа-туор сылларга — оборона фондугар.

ЛЕНИНГРАД БАРЫК ТҮҮНЭ

Т. Карлашевской фотота

Партійнай олох:
Эн позицияг

Норуот уус-уран айымньытын Бүтүн Илэ 45, оройуон тэрийдэбитэ 60 сыл Союзтаабы III Фестивалын балаһыан-дарын көрсө оройуон киини тэрийдэ-батыгар сөн түбөһиниэрэн Улуу Кы-рын айар отчуоттара түмүктэнэ.

Оройуон киини тэрийдэ-лэрэ икки бөлөххө хай-дыһан күрэхтэстилэр. Бм-ыл айар отчуотка ДРСУ, аэропорт, десхоз коллек-тивтара аан бастаан кы-тыһыллар, ОАПХ, райсо-вет аппаратын коллекти-тара быйбар хампаанна-тыгар үтүрүттэрэн оон-ньооботулар, оттон дыа-уот уонна коммуналнай хаһайыстыба производс-веннай холбоһугун курдук бөдөн коллекти-втыттарыда өйдөмөөт, «Агропромстрой» МПМК, оройуоннаагы киин ба-лыһа коллективтара олус тэрэһиниэхтик, көхтөө-түк кыттыбыттарын бө-дөһүнэххэ маада. «Агро-техснаб» коллектива кыаһын толору туһамма-та. Бу коллектив урук-куруук киини күөчтө сыл-дыар эбит буолларына, быйыл миэстэлэспэтэ.

Бастагы бөлөххө оро-йуоннаагы киин багыһа коллентива бастаата, ик-кис — интернат-оскуола, үһүс — орто оскуола ко-ллективтара. Иккис бөлө-хө — «Агропромстрой» МПМК бастагы миэстэ-рэ, олук-дьаһах өгөтүөн хааччылар комбинат ик-кис, сибээс уезла үһүс миэстэ-рэ табыстылар.

Айар отчуот түмүктэ-митин киинитин аылгас бөлүгөһүнүн өнөрдох-хо маннык. Кыттыбыт коллективтар үгүстэрэ эл-пинистинэстэхтик сыйла-настылар, үчүгүйдик тэ-риммиттэр. Ол эрэри, экинэ урукку курдук, эдэр ыччат кыттыгыта мөлтөх. Сценора үгүстэрэ — сцена ветераннара.

Быйыл көндөрдү ном-позициялааһытга, сцена-ны көргөһүтүс сонун лө-түлүр баалар. Ол кур-дук, «Агропромстрой» МПМК коллектив кул-тура үлэһитэ М. А. Гера-симовна сценарийынан көн-дөрдү көрдү. Сцена ветераннара Мария Новгородова, Тамара Еврафена, Ирина Пермя-нова, уруккулларын кур-дук, дьону үрдэ сылдыл-лар. Эдэрдэргин сибээс Уэллүттан ырыабыт Гаврил Макаров, тойуксут Зоя Петрова, райлөтребсоюз-тан чабырдахыт Наталья Ванна бөлүгөһүнүн элэри септөөх. Чурапчы орто ос-куолатынан Тытыгынаев-тар дьыа көрөттөрө ыл-лаабытара эмиз көрөч-чүлэр биһиробислэрин ыл-ла.

Бастагы бөлөххө оро-йуоннаагы киин багыһа

Быйыл көндөрдү ном-позициялааһытга, сцена-ны көргөһүтүс сонун лө-түлүр баалар. Ол кур-дук, «Агропромстрой» МПМК коллектив кул-тура үлэһитэ М. А. Гера-симовна сценарийынан көн-

дөрдү көрдү. Сцена ветераннара Мария Новгородова, Тамара Еврафена, Ирина Пермя-нова, уруккулларын кур-дук, дьону үрдэ сылдыл-лар. Эдэрдэргин сибээс Уэллүттан ырыабыт Гаврил Макаров, тойуксут Зоя

Петрова, райлөтребсоюз-тан чабырдахыт Наталья Ванна бөлүгөһүнүн элэри септөөх. Чурапчы орто ос-куолатынан Тытыгынаев-тар дьыа көрөттөрө ыл-лаабытара эмиз көрөч-чүлэр биһиробислэрин ыл-ла.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Талталлаах көргөмүн, адабытын, элэбитин сэрин уонна үлэ ветеранын ЗАХАРОВ Нико-лай Егоровичи 75 сааһын туолар юбилейи-нан уонна Кыайы 45 сылынан итинтик, и-стинник эбэрдэлиибит. Баарабыт чэгиз до-руобуйаны, кырдыары билбэһэ куруук уу-һун, тиһинин үөрүү-көтүү аргыстаах уһунун, дьол-лоохтук олороругар.

Көргөһө, оҕолоро, күтүөттөрө, кийинтэрэ уонна сизинэрэ.

«Сага олох» хаһыат редакциятын, оройуон, наады типография коллективтара, Чурапчы урукку бухгалтерын, пенсионерка МАТВЕЕВА Александра Михайловнаны 70 сааһа туолбу-тууан истинник-итинтик эбэрдэлиилэр. Тус бөлүгүтүгэр уонна киин дьыа көргөһүтүгэр ча-гыһа доруобуйаны, уһун дьоллоох ологу, ала-һа дьыаһыт мөлтөх салгыһынан ил-гилэригэр баарабылар.

Талталлаах көргөмүн, адабытын, элэбитин, сэрин уонна үлэ ветеранын, пенсионерка МАТВЕЕ-ВА Александра Михайловнаны 70 сааһа туолбу-тууан истинник эбэрдэлиибит. Кыһах чэгиз до-руобуйаны, уһун дьоллоох ологу, кырдыар дьыа билбэһи, чутас дьы-һа, табырдыктарын мөлтөх үрдэ сылдыры-тар баарабыт.

Көргөһө, кыһа, аймахтара, табырдыктара, Павловтар.

Күндү көргөмүн, адабытын, элэбитин сэрин уонна үлэ ветеранын, РСФСР үтүөлөөх юри-ста МАКАРОВ Егор Ивановичи 65 сааһын туолбутунан уонна Улуу Кыайы 45 сылынан ис сүрэхпиттэн эбэрдэлиибит. Баарабыт чэгиз до-руобуйаны, мөлтөх кырдыар дьыа билбэһэ билиги үөрүү-көтүүтүгэр өссө да уһун-тан-уһуну дьоллоохтук олорорго.

Көргөһө, уолаттарын, кийинтэ, сизини.

Күндү адабытын, адабытын, бырааһытын, аймахытын сэрин уонна үлэ ветеранын, Саха АССР норуотун хаһайыстыбатын үтүөлөөх үлэһитин МАКАРОВ Василий Алексеевичи 65 сааһын туолбутунан уонна Улуу Кы-айы 45 сылынан итинтик, истинник эбэрдэ-лиибит. Баарабыт эйэлээх халлаан аныгы-гар кырдыары, мөлтөх кырдыары, үлэһит сити-һилэри, истинник саныр дьонун ортотугар общественнай үлэһити ымыктыбаха сүбэ-ами буола сылдырар.

Оҕолорун, балыларын, убайлар, элэни-дэрин, күтүөттэрин, сизини.

Күндү көргөмүн, адабытын, күтүөһүтүн үлэ ветеранын КАРТУЗОВ Василий Василье-вичи үйэ аҕардаах юбилейинан ис сүрэхпи-титэн эбэрдэлиибит. Баарабыт чэгиз до-руобуйаны, үлэһит ситиһини, үрө-көтө, кыр-дыар уһун дьоллоохтук сылдырар.

Көргөһө, оҕолоро, Оконешникова, Алмасов-тар, Корниловтар.

Күндү көргөмүн, адабытын, үлэ ветера-нын ЗАХАРОВ Николай Петровичи үйэ аҕардаах юбилейинан истинник, истинник эбэрдэлиибит. Баарабыт күн сиригэр баар бары үчүгэй, чэгиз-чэгиз до-руобуйаны, кырдыары билбэт, өрүү үөрүү-көтүү аргыстаах уһун дьоллоох ологу.

Көргөһө, уолаттара.

Хаһыат аныгысык нүөмрө 6, дь. ыам айын 12 күнүгэр, субботада, тахсыада.

БИЛЭРИНЛЭР

Ыам айын 23—24 күнүгүгэр Чурапчытаагы оҕо спорттунан оскуолатыгар кэлэр үөрөх дьылыгар үөрэһин, дьарыкталар баалаах оҕолору тустук, оҕуһан ытыа, сүүрүү көрүнүгүгэр төлө сыһыан-нахтарын, дьовурдаахтарын бэрэбэрэһэллэһи-тэ ыгырабыт.

Вэйеритин кытары оскуолаттан характеристиканы, быйылгы сыллаах үөрөх табылтын уонна медицин-скэй ыспыраакканы илдьэ кэлэриг.

Администрация.

Чурапчытаагы автовок-залга бастааһынай үлэ-кэ автобус водителлэ-рө ма-далар. Ыйдаагы орто хам-пааста 500—600 солк. Үлэ-кэ иһирэхтэрин ба-да-лаахтар үлэ бириэмэтигэр кэлэн кэлэтиг. Телефо-мут. 21-954.

Администрация.

Райсо, профсоюз райкома, Чурапчы адыс ыһааһа оскуолатын коллентива учуутал Ва-сильева Анна Иванов-наа киин таһыгар балта

ВАСИЛЬЕВА

Татьяна Ивановна

Ыйдаах олбугунан ди-рин кутурданын тирдэллэр.

★ Күһү уонна айылга ★

АНДААТАРЫ ХАРЫСТААН

Билигин оройуонга ан-даатар—сүрүн булт. Ону 1988 сылга государство андаатар 9973, киис 360, солондо 573, кырыһаас 627, тымт 865, нуобах 3524 тиригэ туттарыл-тыгыта көрдөрөр.

Ол эрэри андаатар лаппа арыһаата. Холобур, урукку сылларга 20—30 тыһыынча тириг туттарыл-лар. Кэлин нуобах ахса-на элбээтэ, оттон киис Амма эгэринээһи эрэ булчуттаран иһирэр. Онон Таатта эгэр булчут-тарга андаатар билгитин даһаны сүрүн булт.

Андаатар арыһааһына аһаҕаттан эрэ буолба-ка, ордуу сорох биһирэ-лээн дьон булт сокуонун тутуспаттарыттан сибээс-тээх.

Сабэ, ыам айыгар, күөллөргө ырбын тахсы-дыттан андаатар сүүлэ иһирэр, ханын көрдүүр. Ити кэмгэ андаатар на-һа активнай буолар. Онон киһи харадар ордуу быраһылыгыта. Урэхтэ-ри өрө-таннары сыһыта-лыыр, балык эмэ ыраах сиргэ тиһир. Дьэ бу кэмгэ, андаатар саямай нэбирэх кэмигэр, сааскы күс кэмигэр браконьер-дар «туттан» хаалаллар. Ол содула туһунан даһа-ны кэмнэмэе Саха си-рингэр биһир кыа андаатар сайын устата ортотунан 13—14 оҕону төрөтөр. Онон сааскы браконьер-дааһыт төһөлөөх улаах хоромньуну өтөрүгө өй-дөнөр.

Туох-хаһык киһи-кэ, дьон бары айылга баа-ныгар (ол иһигэр андаа-тарга) хаһайыһыны сы-һыаннаахтарын маада уонна ол хонтуруола-наахтан. Иккисинэн, ха-с биһирдэн андаатар-

дыыр нүөл кадровай булчуттарга сыһамы-лаан туар, оһон ити нүөллөргө андаатары ха-рыстааһын, көрүү-хара-һы—киһилэр быһаччы эбэһинэстэрэ. Булчут сы-һамырыллыбыт сиргэр дьыһыах хаһайын бу-луотулаах. Үсүһүнэн, бра-коньердары тутар, ыста-рааптыыр быраабы киһи-лэргэ биһир сөн. Маны-лаа оройуоннаагы булчу-тар обществоларын ин-спектора аһаан-мыһын үлэһитин, үөрөһүн сөп-тэ. Бу дьыаһа олукхо кийрээһинэ, биһир өргүһүн кадровай булчуттар күө-сэри, общественнай ин-спектордар курдук, андаа-тары эрэ буолбакка, бары булду, тулалыыр айыл-ганы, киһи баһын, маһы-отун харыстааһытга туһа-нар кыах үөскүүр.

Түмүктээн эттэххэ, айылга булдуу бас-батта-х, суута-сокуона суох нэ-тэй туһанан кэлбиппит—нэһилбиппит, быһыһа төһөөх. Аны төрүт бул-ду уһаатар, киһини ко-дүүстээхтик туһанар ту-һунан толкуйдууру биһи-рэ бэйэтэ модьуйда. Онон бу туһунан оройуон олох-тохтор, булчуттар, ту-һааннаах булт тирдэлэрэ толкуйдуулар, хаһыат нөҥүө кэһэтиһин ыста-ла-р, сүбэлэһэллэрэ маа-да буолла. Кылаабыһа, бүтүн олохтоох булду ха-рыстааһытга дьон бары турунара маада. Сарсын хойут буолуон сөн. Ону бу кэһини сылларга нэ-тээн көрүүлэр, ордуу миэстэлээһи усулуобуйаны үөрэтин көрдөрөллөр.

В. МЕСТНИКОВ,
Ю. ЛУКОВЦЕВ,
биологической наука кандидаттара.

ЧУОЛКАЙДААҤЫН

Хаһыат ыам айын 1 күнүгүгэр нүөмүгүгэр бө-чөгөһүмүт «Дуосагар толорууан сыһааналар» дьыа Е. Васильев ыстаһыттарыгар төрдөс абааҥа иккис элэ-тин «Олорго 504 пуун баарыттан 456-та толоруллу-бута» дьыа көннөрөн аарарытыгар.

● Спорт ● Спорт ● Спорт ●

СЕЛЬПОЛАР КҮРЭХТЭСТИЛЭР

Райлөтребсоюз сельпо-ларын спорттунан хаһаа-далара спорт 5 көрүгөр саахымана, дуобакка, остоуол тенниһигэр, волей-болга уонна мас тарды-һытыгар — күрэхтэсти-лэр.

Диригиһээһи сельпо бас-тагы миэстэлэһэн, көһө-рулла сылдыар нүбүгэ ылла. Маныа быраһылыгы-на председателэ Н. Г. Пескерева, эргин ветерана Е. Н. Герасимовна дуобак-ка ордуу тахсылаахтын оонньоотулар. Остоуол тен-ниһигэр уонна волейболга

чордойон, хатыһылар ик-кис буолулар. Үһүс би-ринистээх миэстэни Муту-дайдаагы сельпо ылла. Киһилэргэ туһааннаа-һын грамота уонна дип-лом туттарыһыһылар.

Бу күрэхтэһиһэ Мы-дааһаайытаагы сельпо кыттыбата. Итиннэ сельпо быраһылыгыһыттын пред-седателэ Д. Н. Луковцев уонна профком председа-телэ Т. В. Алексеева ки-һикитин ууоттуохтарын маада.

М. ПАРФЕНОВА

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү Матрена Нововна ЖИРКОВА. Эн өр сыллаах чэбэһин үлэ-түмүгэ урдуктук сыһааналан ССРС културатын туйгуна буол-буксууан биһир идэлээхтэрин ис сүрэхтэн үөрэн итинтик, истинник эбэрдэлиибит. Ба-рабыт Эһинэхэ үчүгэй до-руобуйаны, уһун, дьоллоох ологу, куруук үрө-көтө сылдырар.

Киһи библиотечнай система үлэһиттэ.

Убаастабыллаах ДЬЯЧКОВСКАЯ Семен Николаевичи — үлэ, сэрин ветеранын — Улуу Кыайы 45 сылынан уонна Сибээс бары үлэ-һиттэрин күнүнэн итинтик, истинник эбэрдэ-лиибит. Баарабыт кыһаах до-руобуйаны, дьыа көргөһүн олоҕор дьолу-сөргүнү.

Евдокья, Парасковья, Алексей, Семен Дьячковскайдар, Иван Новгородов, Гаврил Баншев.

Оҕолоро, кийинтэ, күтүөтэ, сизинэрэ.

Күндү адабытын, элэбитин сэрин ветера-нын КАРТУЗОВ Алексей Дмитриевичи Улуу Кыайы 45 сылынан итинтик, истинник эбэрдэ-лиибит. Баарабыт туйгу до-руобуйаны, кырдыары билбэт уһун дьоллоох ологу, күн сиригэр баар бары үчүгэй.

Оҕолоро, кийинтэ, күтүөтэ, сизинэрэ.

Күндү адабытын, адабытын сэрин уонна үлэ ветеранын ШЕСТАКОВ Михаил Ива-новичи Улуу Кыайы 45 сылынан итинтик, и-стинник эбэрдэлиибит. Баарабыт күн сиригэр баар бары үчүгэй, кыһаах до-руобуйаны, кырдыары, мөлтөх кырдыары билбэһэ дьонун орто-тугар уһуну, дьоллоохтук нүүс-кэмэ, сүбэ-ама буола олорорго.

Шестаковтар, Лебедевтар, Сергеевтар.

«САГА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов. Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты 54067. Объем — 1 усл. печ. лист. Тираж — 4315.

Редактор Н. Н. ПОПОВ. НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапчы, ул. Карла Маркса, 36 кв. ТЕЛЕФОНЫ редактор — 21-332, отделы — 21-366, общий — 21-385.